

Kvarteret Cepheus i Gamla stan

Under de första decennierna under 1900-talet var Gamla stan en del av staden vars bostadsförhållanden var mycket undermåliga och i pressen och på andra håll fördes en livlig debatt om nödvändigheten att förbättra förhållandena i stadsdelen. År 1930 väcktes tanken om huruvida en sanering skulle vara teknisk och ekonomiskt utförbar. Uppslaget togs emot av Samfundet S:t Erik, som under en följd av år kom att utföra kvarteruppmätningar i Gamla stan samt gjorde ombyggnadsritningar, kalkyler och kostnadsberäkningar. Utgångspunkten för arbetet var att den medeltida stadsplanen i Staden mellan broarna och de kulturhistorisk märkliga husen såvitt som möjligt skulle bevaras, medan ljusförhållandena borde förbättras genom att gårdshus och enstaka fastigheter skulle rivras. De kvarvarande husen moderniserades givetvis.

När problemet Staden mellan broarna 1934 på nytt togs upp till offentlig diskussion, kunde samfundet publicera resultatet av utredningen rörande ett av de största kvarteren inom stadsdelen, Cepheus vid Stortorget. Kalkyler visade att en sanering inte skulle kunna genomföras utan ekonomisk förslut och att en "självsanering" inom överskådlig tid framtid vore otänkbar. Samfundet S:t Eriks styrelse bildade efter samråd med fastighetsrotelns chef, borgarrådet Harry Sandberg, ett bolag som utan tanke på ekonomisk vinning skulle ha till uppgift att verkställa saneringsarbetena i Staden mellan broarna. Samtidigt ingick styrelsen till Stadsfullmäktige med en begäran att för ändamålen såsom teckningslån mot låg ränta få disponera ett anslag av 500 000 kr. Denna ansökan beviljades av Stadsfullmäktige på sammanträde den 18 november 1935.

På våren 1936 bildades AB Stadsholmen, som snart därefter kunde förvärva fastigheterna 4, 5, 6, 11, 15, 16, 17 och 18 i Kav Cepheus. Två fastigheter hade tidigare inköpts av en ev. bolagets stiftare, konsul Hjalmar Wicander. Efter den 1 oktober 1936 kunde ombyggnadsarbetena sättas igång för samtliga fastigheter. Genom K. Maj:ts beslut den 1 oktober 1936 fick K. Byggnadsstyrelsen riva uthuslängorna till kontrollstyrelsens fastighet i kvarteret, och därigenom kunde en för hela kvarteret gemensam gård i stort sett iordningställas efter den uppgjorda saneringsplanen. Under 1937 var byggnadsarbetet färdigt; och de moderniserade lägenheterna fylldes av nya hyresgäster. På grund av byggnadskonflikt kunde gården planeras och planteras först på våren 1938.

Samma år 1938 förvärvade AB Stadsholmen kvarteret Cygnus vid Tyska Brunnplan. I det kvarteret skapades genom rivningarna en öppen gård mot Tyska skolgränd, och i de kvarstående byggnaderna inreddes moderna lägenheter.

Redan från början visade sig lägenheterna i de moderniserade fastigheterna var

synnerligen begärliga, något som bidragit till att enskilda fastighetsägare följde exemplet från kv Cepheus och på liknande sätt satt stånd i sina egendomar.

Det bör påpekas, att bolagets ombyggnader hela tiden följts av kulturhistoriska kontrollanter och att viktiga undersökningar har kunnat genomföras rörande den medeltida bebyggelsen i nämnda kvarter. Resultaten har redovisats i Samfundet S:t Eriks årsbok 1939. En hel del äldre inredningsdetaljer ha kunnat tillvaratas och ger nu en särskild charm åt bostäderna i de gamla husen. Flera dekorerade tak har påträffats och restaurerats, bla ett bjälktak från 1598, det f.n. äldsta kända i Stockholm.

Andra världskriget och hyreslagsstiftningen stoppade bolagets verksamhet under ett antal år. Men erfarenheten visade att den inslagna vägen ledde till goda och bestående resultat. Det fortgående förfallet och den långsamma slumbildning, som under 1920-talet kunde märkas i Staden mellan broarna har ändå stoppats. Stockholms gamla kärna har ännu en gång blivit eftersökt och omtyckt som bostadsläge. Att staden mellan broarna med sin medeltida stadsplan och sina många minnesrika byggnader måste bevaras och pietetsfullt vårdas har alltmer gått upp för Stockholmarena. Ännu återstår dock mycket att göra. Fullbyggda kvarter behöver luftas ut och mindervärdiga bostäder förbättras. Det är nödvändigt, att detta arbete sker utan att den ekonomiska vinningen sätts i första rummet. AB Stadsholmen har i intimt samarbete med de kulturhistoriska myndigheterna sökt skapa garantier för att det fortsatta saneringsarbetet ska ske så, att den medeltida stadsplanen och den värdefullaste bebyggelsen ska kunna bevaras, för kommande generationer.

Stockholm 1944.